

<[sida 137](#)>

BOTANISKA NOTISER 1858 ss.137-143

Original-Afhandlingar

1. Anmärkningar om formerna af *Nuphar luteum*

af L. L. Laestadius.

Professor Wahlenberg antog i Flora Lapponica *Nymphaea lutea* såsom skild från *N. pumila*, men i Flora Suecica indrog han *N. pumila* såsom afart af *N. lutea*. Uti Hartmans andra och, följande upplagor anses *Nuphar pumilum* vara skild från *N. luteum*. Sedermera har man äfven antagit en tredje art, *Nuphar intermedium* Ledeb., till hvilken *N. Spennerianum* hänföres såsom varietet i Hn. ed. 6. Jag har dock i Karesuando anmärkt flera andra former, äfvensom i Pajala förekomma tvenne, som icke äro sedda i Karesuando. Dessa former anser jag vara beroende dels af bottens beskaffenhet, som kan vara fastare och mjukare, dels och af vattnets djuplek. *Nuphar pumilum* växer på en half alns till tre qvarters djup, *N. lapponicum* på en till halfannan alns djup, *N. intermedium* på två alnars, *N. lobatum* på tre alnars djup o. s. v. Att dessa former äfven bero af lokalen, kan man finna deraf, att uti en och samma sjö icke finnes mer än en form. Härifrån undantages dock *N. grandifolium*, som förekommer på flere ställen i Pajala socken. <[sida 138](#)>

Dessa former äro visserligen sinsemellan olika och skiljbara icke blott i afseende på märket och ståndarnes längd, ladskaften och bladformen m. m. utan de hafva äfven olika ruktform, hvarföre jag måste begangna en egen terminologi för att utmärka densamma. Jag kallar det egentliga fröhuset *thorax* och stiftet *collum*; det, som vanligen benämnes märke, kallar jag *discus* och det egentliga märket, som upptager frömjölet, *columna*, emedan det står såsom en pelare midt i *discus*. Som jag har tagit beskrifningen af dessa former i lefvande tillstånd, så vill jag här

framställa dem på det vetenskapliga språket. Exemplar af *N. luteum* har jag af Doct. Hartman från Eskilstuna och af Doct. Ångström från Medelpad, men äfven dessa exemplar äro sinsemellan något olika, emedan de sednare icke hafva radierna utdragna till marginalen af discus, såsom fig. i svensk Botanik föreställer. Så stora blommor och så stort ovarium, som der föreställes, har jag aldrig sett. Jag tviflar dock icke, att en sådan storblommig form kan finnas i dammar med mycket varmt vatten och gyttje-botten. Då hos en del former bladflikarne äro mer än dubbelt kortare än bladet, räknadt från bladskaftets utgångspunkt, och en del former hafva bladflikarne dubbelt kortare än bladet, andra åter hafva bladflikarne $1\frac{1}{2}$ gång kortare än bladet, så har jag velat utmärka detta förhållande med ziffror: 2, $1\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{3}$. När likadeles en del former hafva bladets tvär-diameter kortare än längden, räknad från bladskaftets utgångspunkt, andra åter hafva tvär-diametern längre än längddiametern, har jag med någon förkortning velat utmärka detta sålunda: "diam. long. et lat. aequal.; diam. long. > lat; diam. long. < lat." – En del former hafva ingen märkbar skilnad mellan thorax och collum d. v. s. fröhuset afsmalnar mot toppen småningom och är liksom sammanflytande med stiftet; detta förhållande har jag velat beteckna med "*ovarium confluens*." Andra former hafva en tydlig skilnad mellan ovarium och stiftet, och detta jag velat utmärka med: "*ovar. thorax*." – Bladskaften hos några former hafva en tydlig kant mellan skaftets öfre och undre sidor, så att genomskärningen får utseende af en trekant på undre sidan med en plattad kant på båda sidor om öfre sidans upphöjning; <side 139> detta har jag velat beteckna med "*petiolus marginatus*." – En del former hafva blomfoderbladen färgade ofvanifrån till midten, andra åter blott till en tredjedel; detta har jag utmärkt med: "*calyx $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ coloratus*." – Frönas beskaffenhet är något olika hos olika former; de större hafva nemligen större frön än de små. Jag har dock sällan kunnat få mogna frön, emedan de små sjöarne isbeläggas, innan fröna hunnit mogna. Jag har äfven anmärkt, att de former, som växa på djupare vatten, hafva en mäng

skrynkliga och veckiga blad liggande på botten, af en ljusare färg än de på ytan flytande. Jag går nu att beskrifva de mig bekanta formerna i följande ordning. Då jag noga undersökt lokalerna och jemfört dem med de former, som förekomma på olika djup och grund, har jag icke kunnat få någon annan öfvertygelse, än att de tillsammanstagna utgöra en art, eller också måste de för konsekvensens skull skiljas i flera arter än de, som vanligen skiljas af nuvarande botanister.

I. *Discus planus margine integerrimo.*

1. *grandiflorum* (Sv. Bot. 266): antheris latitudine 8 longioribus; petalis obovato-cuneatis filamenta aequantibus; calyce $\frac{1}{2}$ colorato; disco alveolato (?) umbilicato (?) (e fig. non liquet discernere), 16-radiato, radiis ad marginem productis; ovario maximo confluyente ovato, collo brevissimo (non sulcato?); seminibus in genere maximis, multiformibus. Folia ovata lobis aequalibus ovatis, obtusis, medio subimbricatis, basi angulo inflexo spatium vacuum obovatum formante, versus apicem angulo acuto divergentibus, folio plus quam 2 brevioribus. Diam. long. > lat. h. e. diamet. longitudinalis folii ab insertione petioli numerata diametr. totius folii transversalem superans. Petiolus subteres? (num recte in fig. cit. delineatus?). – Secundum magnitudinem omnium partium folia longe majora esse debent, quam fig. ostendit. Comparationis caussa cum sequentibus hanc figuram accuratius describere volui.

2. *latifolium*: antheris latitudine 4 longioribus; petalis oblongo-cuneatis, filamentis aequantibus; calyce inter. $\frac{3}{4}$, exter. $\frac{1}{2}$ colorato; disco alveolato an umbilicato? (non liquet discernere in specimine exsiccato), radiis circit. 16, ad marginem non productis; ovario (in spec. Hartmaniano) thorax, interne <[sida 140](#)> globoso, superne cum collo elongato sulcato sensim confluyente. Folia ovalia, lata, lobis conniventibus (?) a medio divergentibus, acutiuseulis, long. folii $1\frac{3}{4}$ brevioribus. Latitudo folii totus diam. longitudim. circiter $\frac{1}{3}$ superans. Petiolus in spec. exsiccat. non apparet. Antherae inaequalis longitudinis, exteriores latitudine 4: plo,

interiores 6: plo longiores. – Specimina dederunt Cell. Doct. Hartman et Ångström lecta Eskilstunae et in Medelpadia. Magnitudo folii latior et major quam fig. in Sv. Bot.

* *boreale*: antheris latitudine 3-4 longioribus; petalis obovato- s. late cuneatis, filamenta aequantibus; disco profunde alveolato (columna nulla), subhemisphaerico, radiis 12-16 depressis, ad marginem non excurrentibus, margine leviter sinuato flavescente. Folia ovata, subelongata, lobis angulo acutissimo basi conniventibus, mox sensim divergentibus, apice distantibus, folio 2 brevioribus. Diam. long. > lat. Petiolus marginatus, subtus triqueter, supra dorso elevato notatus. Pedunculus subtrigonus. Flos magnitudine fere fig. Sv. Bot. Ovarium ovatum, collo leviter sulcato. – Hab. prope Pajala in lacubus aqua 3-pedali.

II. *Discus planus margine sinuato.*

3. *grandifolium*: antheris latitudine 6 longioribus; petalis obovato-cuneatis, filamenta aequantibus; calyce $\frac{1}{2}$ colorato; disco alveolato et umbilicato, columna planum disci aequante; margine disci leviter et inaequaliter sinuato (non profunde ut sequentes); disco radiato, radiis circ. 20 ad marginem non productis; ovario ovato-oblongo, confluyente, collo elongato tereti (non sulcato); seminibus multiformibus, majusculis (minoribus quam in Sv. Bot.). Folia ovata, in genere maxima, elongata, lobis inflexis, imbricatis, spatium vacuum oblongum relinquuntibus, ut fig. cit. in Sv. Bot. ostendit, apice angulo obtuso divergentibus, folio duplo brevioribus. Diam. long. et lat. aequal. Petiolus marginatus, subtus triqueter, superne dorso elevato notatus. –Hab. in Kaunisvaara, Saitajärvi et Ruokojärvi par. Pajala profunditate quadripedali. Folia minora lobis conniventibus inveniuntur.

4. *fluviatiler*: antheris extremis subquadratis, intimis latitudine 3, mediis 2 –longioribus; petalis oblongo-cuneatis; filamenta aequantibus;

disco plano, radiis 10 aut 12, ad marginem non productis, margine leviter sinuato, alveolato et < [sida 141](#) > umbilicato, columna brevi; ovario ovato, confluyente, collo non sulcato; seminibus minutis. Folia ovalia, dilatata, apice rotundata, lobis conniventibus, folio $1 \frac{5}{6}$ brevibus. Petiolus inferne trigonus, supra parum elevatus. – Hab. aqua 6-pedali in flumine Tortensi circa Pajala et Kengis varius. Flores minores, $\frac{1}{2}$ colorati; minora sed magis subrotunda, quam in aliis formis. Diam. transvers. long. $\frac{1}{6}$ superat; inaequalis longitudo antherarum observari debet.

III. *Discus planus margine profunde et aequaliter sinuato.*

5. *lobatum*: antheris extremis subquadratis, intimis latitudine $1 \frac{1}{2}$ longioribus, apice incrassatis, luteis; disco alveolato et umbilicato, columna planum disci aequante, sub-10-radiato, viridi, radiis ad marginem productis elevatis; petalis oblongo-cuneatis, filamenta aequantibus; calyce fere toto umbrino-viridi. Ovarium thorax subglobosus, longitudine colli profunde sulcati. Folia ovata, coriacea, lobis imbricatis (spatium vacuum minutum), apice angulo aperto divergentibus, folio duplo brevioribus. Diam. long. et lat. aequal. Petiolus triqueter, superne parum elevatus. Folia hujus formae minora subrotunda. – Hab. in aqua profunda octopedali par. Enontekis Lapponiae Tornensis haud procul a Karesuando inter Paijūjärvi et Sakkarajärvi, admodum parce aestate calidissima florens nec alibi visa. Hujus folia ob lobos inflexos basi et apice subaequalia, apertura brevissima basi notata.

6. *graveolens*: antheris latitudine 4 longioribus; petalis oblongo-cuneatis, filamenta aequantibus; disco plano sed in planta matura hemisphaerico, alveolato et umbilicato columna brevi, 12-radiato, radiis depressis, ad marginem non productis; ovario basi ovata oblongato, obliquo, confluyente, collo brevissimo vix sulcato; calyce interiore $\frac{2}{3}$ colorato, exteriori sordide viridi. Folia oblongo-elliptica, angustata, lobis angustatis, parallelis, parum a se invicem remotis, folio fere duplo brevioribus. Diam. long. > lat. Petiolus trigonus, superne parum elevatus. – Hab. in aqua 3-pedali circa

Idivuoma copiose et juxta Kuttainen par. Karesuando Lapp. Tornensis. Hujus folia cateris angustiora. Discus flavescens est et flores sub exsiccatione odorem graveolentem spargunt, non tamen ingratum sed nervis obnoxium. <[sida 142](#)>

7. *intermedium* Led. sec. Bot. Suec.: antheris latitudine 3-4 longioribus; petalis longitudine filamentorum cuneatis; disco parum alveolato, umbilicato, margine viridi sinuato, 10- aut 12-radiato, radiis ad marginem fere productis. Ovarium thorax collo sulcato; calyx viridis, parum coloratus. Folia profunde cordata, late ovata, lobis angustis angulo aperto divergentibus, foliis $1\frac{3}{4}$ brevioribus. Diam. long. < lat. Folia minora *Calthae palustris* referunt. – Hab. in Lapponia Lulensi, Pitensi (Hn. ed. 6) et in par. Enontekis Särkijärvi prope viam versus Hutavuoma.

IV. *Discus hemisphaericus margine deflexo dentato.*

8. *lapponicum*: antheris latitudine duplo longioribus; petalis cuneatis, filamentis duplo brevioribus; disco sub- 10-radiato, parum alveolato, radiis excurrentibus, elevatis, margine profundius lobato, lobis lanceolatis obtusis; calyce parum colorato; ovario oblongo confluyente, collo brevi sulcato. Folia ovalia, lobis ad apicem fere conniventibus parallelis; petiolus planiusculus. – Hab. juxta templum Karesuando in Avendujärvi parce. Folia nonnulla lopsis angulo acuto parum divergentibus occurrunt.

9. *pumilum*: antheris quadratis; disco parum alveolato, vix umbilicato, sub- 10-radiato, radiis excurrentibus, margine dentato, dentibus lanceolatis obtusis; petalis quam filamenta brevioribus. Folia profunde cordata, lobis angulo recto divergentibus. Haec forma potissimum "*pumila*" appellari debet, quia folia *Calthae palustris* formam exacte prae se ferunt nec majora sunt foliis hujus plantae minoribus. Ovarium in hac forma lanceolatum, confluens. – Hab. in Saxalompalonvelma par. Karesuando Lapp. Tornensis et alibi sec. Hartm. ed. 6. ubi folia latitudine bipollicaria esse dicuntur, ut mea specimina habent, sed tamen insertum

esse videtur, num eadem forma a Botanicis minus cognita etiam in Angermannia et aliis praedictis locis inveniatur, nam etiam *N. latifolium* a Cel. Doctore Ångström sub nomine *N. pumili* e Medelpadia est mihi communicatum ob pubescentiam et puncta elevata in pagina inferiori, quae nota Wahlenbergiana *N. pumili* etiam in aliis formis obvenit nec ad *N. pumilum* exclusive pertinet. Discus autem dentatus majoris est momenti et antherae quadratae. <[sida 143](#)>

Nuphar Spennerianum in Koch Synops. ob notam "*antheris* latitudine 4: plo longioribus" ad *N. intermedium* pertinere potest, ut in Hn. ed. 6. propositum est; secundum alteram notam "*stigmatibus* dentatis" ad *N. pumilum* vel *lapponicum* pertinet. Ceterae notae characteristicae, quae a Wahlenbergio *Nymphaea* ejus *pumilae* tribuuntur, ut "*folia paulo ultra palmaria*", in *N. pumilum* non quadrant, sed ad *N. intermedium* potius pertinent. *Nymphaea lutea* prope Idvouma a Wahlenbergio lecta est *N. graveolens*. Ex his formis *N. pumilum* quotannis floret, sed *N. lobatum* non nisi aestate calidissima flores explicat.